

Passió a la terra del gel

NARRATIVA

XULIO RICARDO TRIGO

Jordi Coca, *Lena*. Edicions 62.
Barcelona, 2002.

Hem arribat a tal grau de compromís, potser d'identificació, que ja no parem gaire esment de la superficialitat que ens envolta. El món contemporani ha adquirit la facultat, envejable per altra banda, de convertir el pas del temps en el seu aliat natural. Tot sentiment humà –què és ja un sentiment sinó notícia, una notícia passatgera, volàtil!– es transforma en tòpic, en sensació caduca, perd qualsevol mena d'implicació moral. Així, amb Carmen Ordóñez o altres reines de la faràndula erigides en models per a calibrar la integritat del nostre temps, no es pot parlar en veu alta d'una condició humana capaç de regenerar-se i de trobar camins per anar més enllà de nosaltres mateixos.

Sense ànim de fer un gra massa de la seva influència real sobre l'esdevenir del món, la literatura, amb la seva necessitat de cercar els límits, de capbussar-se a les consciències de personatges que viuen una existència paral·lela a la nostra, com a ens de ficció que sovint experimenten per nosaltres, pot oferir-nos alternatives que, si més no, dupliquen la competència analítica d'una societat molt minsa de recursos semblants.

La narrativa de Jordi Coca s'integraria de ple dret dins d'aquestes coordenades. L'escriptura com una altra mirada sobre la realitat, una mirada capaç de recórrer territoris pels quals la vida diària no només passa de llarg sinó que també es complau de mantenir-los als marges d'allò que s'entén per felicitat. Des d'aquella primerenca *Els Lluïsos* (1971), passant per obres com *La japonesa* (1992), *Paisatges de Hopper* (1995) o *Sota la pols* (2000), per només citar-ne algunes, Coca ha anat bastint un univers literari on la intensitat, l'anàlisi dels senti-

ments i la recerca de respostes davant els reptes que la deshumanització ens presenta cada dia, condicionen la seva narrativa, sempre des d'un rigor conceptual no gaire fàcil de trobar a l'última novel·la catalana.

REALITATS INDIVIDUALS

Amb *Lena*, Jordi Coca penetra amb intenció detallista el territori del desig, sempre a la recerca de respostes sobre la solitud i les dificultats que comporten les relacions humanes. Dos personatges principals, la Lena, una jove sueca que des de fa anys escriu la

seva tesi, i un professor desconcertat i dubtós que accepta la invitació per a passar uns dies a Suècia, barregen les seves energies perseguint una mica de calidesa, un pont cap als altres que els permeti governar la indiferència i la buidor que s'han instal·lat a les seves vides. El paisatge suec, d'una bellesa sobrenatural i, a la vegada, incòmoda; la influència decisiva de l'entorn familiar i d'una forma de vida on l'aparença de felicitat prima sobre les realitats individuals, condueixen els dos personatges per un pendent de sensacions contradictòries: la solitud, ens ve a dir Coca, no depèn tant del grau de penetració amb els altres com

JOSEP LOSADA

Jordi Coca publica una nova novel·la sobre una història d'amor

de la part de nosaltres mateixos que siguem capaços d'ariscar en l'empresa.

HISTÒRIA D'AMOR

Però Jordi Coca, conscient de les dificultats que implica tota història d'amor, envolta Lena i el jove professor de personatges secundaris que marquen amb mestria el contrapunt del relat. Des de la nena malalta al Michel, un director teatral en crisi, els secundaris proporcionen una mica d'aire a la intensa relació que, des de bon començament, s'instaura entre els protagonistes. La plenitud d'una sexualitat sense límits serveix a l'autor com a detonant de problemes més profunds, vistos des de l'aparent senzillesa de la vida quotidiana. Tot i que és la figura de la Bet, una pintora amiga de la Lena, la dona gran que ha sabut canalitzar amargues experiències, el punt de seny necessari, el personatge que ens recorda la possibilitat de la sortida –sempre negociada, és clar, i amb pèrdues imprevisibles– que hi ha al darrere de qualsevol conflicte.

La precisió del llenguatge, la capacitat de síntesi, la perícia d'un narrador en primera persona que sap suplir amb la manca d'informació, ens posen a l'abast una obra que interessa des de l'inici, que es llegeix sense descans possible. Fins i tot l'abruptesa del final, aquesta sensació de desemparança que envaeix els protagonistes, són escenaris acceptables davant el calat dels sentiments que s'han anat desplegant al llarg de la novel·la. Jordi Coca, sempre en territoris perillosos, se'n surt amb un notable, però potser perquè aspirar a un excel·lent, tenint en compte l'ambició de la proposta, vagi més enllà de la naturalesa humana.

NARRATIVA

Ugo Foscolo, *Les darreres cartes de Jacopo Ortis*. Traducció de Xavier Bonillo. Arola Editors. Tarragona, 2001.

Seré sincer: aquest és un llibre que si no s'hi posen els costars de llegir. A mi m'ha costat. Vegin això: "El seu cor no ha bategat en sentir el nom del seu primer amor! Vaig gosar de pertorbar les seves cendres, que per primera vegada eren inspirades en l'universal sentiment de la vida. Ni un sol sospir? Però, boig!, tu m'affligeixes perquè no trobi entre els homes aquella virtut que no és res més que un nom buit o una necessitat que es transforma amb les passions i les circumstàncies o la prepotència de la natura en alguns individus, els quals essent generosos i pietosos de mena, han de combatre eternament contra la universalitat dels mortals, i no n'hi ha prou! Però quina desgràcia, voler i no voler, han d'obrir els ulls a la llum funerària del desengany!". Ja ho veuen, és un llibre dens, cal

fixar-lo en el temps en què va aparèixer (any 1802), i demana molta atenció. Hagués estat bé un pròleg que aprofundís una mica en la biografia de Foscolo, i en les circumstàncies històriques, perquè és imprescindible conèixer-les per entendre com cal aquest llibre. Però no es preocupin. Aquesta mancança és fàcilment subsanable: només cal consultar l'entrada *Foscolo* en una bona enciclopèdia. I ho entendran tot.

JOVENTUT I EXILI

Pel que fa a De Foscolo (1778-1827) és fàcil que un s'interessi més per la seva vida que per la seva obra, perquè la seva vida va ser apassionant. Amb dinou anys va escriure l'oda *A Bonaparte Liberatore*, en què prega a Napoleó, "nascut italià", que alliberés els italians dels austríacs. I es va haver d'exiliar. Però Napoleó, pel tractat de Campoformio, va reconèixer Venècia com a part

integrant de l'imperi austríac. Foscolo se'n desenganya, evidentment, i s'enfada. A *Les darreres cartes de Jacopo Ortis* hi trobaran: "Molts d'altres es refien del Jove Heroi nat de sang italiana, nat on es parla el nostre idioma. Jo, a causa d'un ànim baix i cruel, no n'esperaré mai alguna cosa útil i alta per a nosaltres. Què importa que tingui el vigor i el rugit d'un lleó, si té la ment perversa i s'hi complau? Sí, baix i cruel, i els epítets són exagerats... La natura l'ha creat tirà, i el tirà no es fixa en la pàtria perquè no en té". Va ser oficial de l'exèrcit cisalpí, catedràtic d'eloqüència, va ser escriptor sobretot, va ser a la presó per deutes, va viure molts exilis: en mil llocs d'Itàlia, a França, a Suïssa i a Anglaterra. A Anglaterra va viure els darrers anys de la seva vida, i allà va compondre *Il gazzettino del bel mondo* i un munt d'assajos i comentaris sobre Dante, Petrarca, el *Deca-*

meró... pels quals se'l considera el capdavanter de la crítica literària del segle XIX. Va morir totalment arruïnat.

Les darreres cartes de Jacopo Ortis és una novel·la epistolar. Gràcies a la correspondència de Jacopo Ortis enviada al seu amic Lorenzo sabem de la fugida del protagonista a causa de les seves idees. A mitja fugida coneix Teresa i se n'enamora, un amor impossible perquè Teresa li correspon però està promesa a Odoardo. Jacopo Ortis seguirà el seu camí, però tornarà en saber el casament de Teresa, tornarà perquè "poc preu és la mort, amor meu, per aquell que ha pogut escoltar que tu l'estimes i sentir-se escampar a tota l'ànima la voluntat del teu bes i plorar amb tu".

És clar que Foscolo està molt influït per Goethe –s'hi veu clarament l'influència de *Les desventures del jove Werther* (1774)–, i de Jean-Jacques Rousseau. Amb Rousseau té en comú

la varietat temàtica. Tots dos parlen de pedagogia, lingüística, filosofia, política, moral... i de tot això alhora. *Les darreres cartes de Jacopo Ortis* no és un llibre planer, però és un bany de cultura del segle XIX. Cal agrair a Arola Editors la traducció d'un autor tan poc conegut en el nostre país, tan poc actual, tan poc comercial, però de lectura tan recomanable.

SOBRE EL TRADUCTOR

Xavier Bonillos (Reus, 1973) és llicenciat en filologia catalana i ha cursat estudis de literatura italiana a la Università degli Studi di Bari. Ha fet un treball excel·lent amb aquesta traducció, que no era gens fàcil. M'he assabentat que tot just ha enllestit la traducció de la *Prose della volgar lingua* (1525) (*Proses de la llengua vulgar*), de Pietro Bembo. Reconforta trobar-se un traductor tan jove, ambiciós, competent, que li agraden els reptes. Haurem d'estar atents a la seva evolució.

Un bany de cultura del segle XIX

MANEL ZABALA